

Пред некој ден нè информираа дека во Службен весник на Република Македонија бил објавен оглас за партиципација на кадри за влез во Комисијата за лустрација. Крајниот рок за пријавување бил до 28 февруари 2008 год. Многу кадри од политичките затвореници кои и професионално ја познаваат таа материја немаа можност да се пријават. Најверојатно, преку Владата, ќе реагираме да им се даде можност и на нашите кадри да имаат такво право, зашто ние сме најзаинтересирани Законот правилно да се спроведе", вели Никола Андонов, координатор на Здружението на граѓани политички прогонувани, затворани и осудувани за идеите за самобитноста на македонскиот народ и неговата државност.

Пишува: Жаклина МИТЕВСКА

НИЕДЕН ОД ПОЛИТИЧКИТЕ ЗАТВОРЕНИЦИ НЕ ПРИФАКА РЕХАБИЛИТАЦИЈА БИДЕЈЌИ ТИЕ ИМААТ И ПРАВНО ДОБИЕНИ ДОКУМЕНТИ ЗА ТОА ЗА ШТО БИЛЕ СУДЕНИ, НИКОЛА АНДОНОВ

РЕХАБИЛИТАЦИ ГИ УНИШТИ ДЕЛ СУДЕНИТЕ ЗА МАК

ОПСТРУКЦИИ

Во моментите кога нашиот јужен сосед инсистира да го смениме уставното име, македонскиот државно-политички врв треба да покаже цврст став дека по никоја цена, па макар тоа да било и влегувањето во НАТО, нема да се откаже од името, кое оваа држава го носи со векови наназад. Во тој контекст е и ставот на Здружението на граѓани политички прогонувани, затворани и осудувани за идеите за самобитноста на македонскиот народ и неговата државност. Координаторот на ова Здружение, г. Никола Андонов вели: "Политичките затвореници отсекогаш биле и ќе останат за Македонија. И даваме поддршка на секоја политичка структура која работи во интерес на Р Македонија. Го поддржуваме премиерот Груевски во сите активности во однос на името, му даваме поддршка и на претседателот Црвенковски, иако во еден период, како Здружение, тој нè изостави, но како институции тоа внатрешно ќе го решаваме. Им порачуваме дека не смеат да преговараат за ниедно друго име, освен за Република Македонија".

Инаку, по 17 години македонска независност, конечно државава реши да им се одолжи на луѓето кои гниеја по затворите, осудени од тогашниот комунистички систем, само затоа што се залагаа за самостојна независна македонска држава, која ќе биде надвор од рамките на федеративна Југославија. Имено, законодавниот дом го усвои Законот за лустрација, според кој ќе се лустрираат информаторите на тајната полиција, нивните наредбодаватели, како и корисниците на информациите...Оние кои ќе бидат опфатени со лустрацијата не ќе можат да бидат носители на јавни функции. Господинот Андонов потенцира дека овој Закон можеби е еден од најпотребните закони во периодот по ослободувањето на Р Македонија од федеративна Југославија.

"Нашиот став, многу пати кажан, е де-

ка колку побрзо се донесеше и се имплементираше овој Закон, како таков на државата многу ќе ѝ значеше, но не само за нејзините потреби, туку и за меѓународната поставеност, бидејќи како систем тежнееме кон ЕУ, НАТО... Како Здружение секогаш му даваме предлози на авторот на Законот, г. Стојан Андов, но никогаш не одевме со опција за реваншистички однос кон таа структура луѓе, кои преживеале такви последици по затворите. Одевме со чисто правна поставеност, која владее во светот и од тој аспект да се лустрираат тие служби. Здружението се залагаше минум 15 години да им се одзеде право на таквите да дејствуваат. Каков таков, Законот се донесе, а тоа е право на парламентарните групи, ние тоа го почитуваме. Важно е дека со тоа се даваат можности во РМ да се расчисти со тие служби. Како Здружение располагаме со документација на политичките затвореници и со неа лобираме за наши проекти и потреби. На пример, Зборникот

ИЧКИ ЗАТВОРЕНИЦИ ДА СЕ РАЗБУДИ

како прва книга која е оформена во однос на политичките затвореници од 1945 до 1990 г. Во него се гледаат правно непостоечки вини, а луѓето од тие служби се осудени за разни дела. Затоа, за нив се бара да бидат лустрирани. Значи, и оние кои биле наредбодавачи, но и извршителите, нормално и кодошите како главен елемент во сè тоа".

Андонов објаснува дека идејата за Зборникот произлегла при формирањето на Здружението, во јануари 2001 г., но и дека во текот на собирањето на документацијата, од разни политички субјекти имале проблеми.

"Кога зборуваме за Зборникот, мораме да го спомнеме и покојниот претседател Борис Трајковски, бидејќи со негова заслуга се формира и Здружението заради потребите на тие категории граѓани, а со цел за да можат да ги остварат своите права. Се размислуваше на кој начин да биде разработен Зборникот, односно таа материја, дали тоа да биде од историски, од научен аспект, како и од национално-државен интерес. Крајот на 2002 г. Здружението донесе одлука со која се задолжија неговите органи да работат на таа проблематика. Од 2002 до 2007 г. следуваа макотрпна работа за да се дојде до тие

предмети, кои се публикувани во Зборникот. Тоа се фамилии кои своите документи доброволно ги доставија во Здружението за да се публикуваат. Но, во тој период, во однос на тие предмети имаше политички интриги од разни политички субјекти поради лустрацијата, зашто многу од нив ќе бидат изнесени на виделина. Имавме големи опструкции. Дојде време Зборникот да се промовира и тоа во речиси ист период кога се носеше и Законот за лустрација. Од свое име можам да кажам дека за овие граѓани човек треба да има голема почит кон нивната филозофија и самокритика затоа што тие и тогаш ги сакале Македонија и македонскиот народ, а и сега".

Во однос на Законот за политички затвореници, донесен 2002 г., Андонов потенцира дека на иницијатива на борците на Југославија, како што тој ги наведува, кои нашле начин да ги блокираат неговите клучни членови, Законот станал неприменлив, сè до 2005 г., кога повторно се појавила политичка желба, како од внатре, но повеќе од надвор (надворешни служби, амбасади) за Законот повторно да завладеа.

"Нè прашуваа кога тој Закон ќе заживее? Постојано даваа одговори за она што е во наш домен, но во однос на она што државата како меродавен орган треба да го спроведе, ние не можевме да дадеме дефинитивен одговор. Се надеваме дека ќе дојде време кога на тој Закон ќе му се даде можност да заживее затоа што тој не ускратува ничии права. Значи, без да бидат одземени правата на борците за Југославија. Граѓаните да се изедначат затоа што сите имаат потреба од социјални, матери-

јални и други права, кои самиот Закон им ги дава, се надеваме дека сè тоа ќе заживее во блиска иднина".

На забелешката зошто нашиот соговорник потенцира борци на Југославија, кога повеќето политички затвореници се бореа за самостојна Македонија, тој одговара - заради добивање адекватни исти права, особено за комунистите како таква опција во РМ.

"Но, сите комунисти - истакнува тој - не биле за Југославија, затоа што и Голи оток е одраз на одредена политика за која се надеваме дека во догледно време науката и историјата професионално ќе ја објаснат. Повеќето од оние кои треба да бидат опфатени со лустрацијата формирале политички партии. Светот и службите кои адекватно се занимаваат со таа проблематика, нашите министерства, и меѓународните институции, тие состојби ги следат и ги знаат. На меѓународен план цениме дека со тоа не добиваме позитивни оценки, заради тој принцип веруваме дека таа комисија од 11 члена, која треба да биде формирана врз основа на тој Закон ќе води сметка. Дадовме согласност за гласање на Законот, но не знаеме како ќе се имплементира. Со тек на време секоја негативност ќе се открие. Но, како Здружение сега сме незадоволни и иритирани на друг начин. Имено, пред некој ден нè информираа дека во Службен весник бил објавен оглас за партиципација на кадри за влез во таа комисија. Од разни причини ние не можевме да го искористиме тој период, а до 28 февруари бил крајниот рок за пријавување. Многу кадри од политичките затвореници кои и професионално ја познаваат таа материја немаа можност да се пријават. Најверојатно, преку Владата, ќе реагираме да им се даде можност и на нашите кадри да имаат такво право, зашто ние сме најзаинтересирани Законот правилно да биде спроведен. Ќе инсистираме 2-4 лица од политичките затвореници да влезат во Комисијата".

ИНТРИГИ

По Законот за лустрација доаѓа Законот за рехабилитација. Повторно во прашање е предлог-закон на пратеникот Стојан Андов. Но, дали материјалниот надомест, кој ќе имаат право да го побараат политичките затвореници од државата, ќе биде некаква сатисфакција за нив, или, пак, навреда. Имаше најави дека семејствата на репресираните размислуваат и сами да побараат правна завршница на случаите во кои за нивни членови се воделе хајки од тогашната полиција.

"Иницијативата на Андов не е лично негова, таа потекнува од повеќе здруженија или граѓански иницијативи. Разговаравме со г. Андов и нашиот став е прецизен. За лустрацијата ја имаше нашата поддршка, но ние цврсто се држи-

ЈАТА ЌЕ АТА НА ЕДОНИЈА

ОД ПРОМОЦИЈАТА НА ЗБОРНИКОТ
"ПОЛИТИЧКИ ЗАТВОРЕНИЦИ 1945-1990"

ме до тоа донесениот Закон за политички затвореници да биде имплементиран. А доколку има политички побарувања од други субјекти, ние не сме тие кои одлучуваат. Во Собранието има политички партии и тие се тие кои меѓу себе треба да преговараат и да се договараат. Ниеден од политичките затвореници не прифаќа рехабилитација затоа што тие имаат и правно добиени документи за тоа за што биле судени. Тие го поминале тој процес, прележале затвор и сега не сакаат некој да ги поништи нивните дела. Значи, државата да го спроведе Законот за политички затвореници зашто тој не ги дели луѓето според политички потреби. Како Закон тој е донесен за сите граѓани кои во РМ страдале од 1945 до 1990 г. Во неговите начела се опфатени категории на граѓани кои во тој период по разна основа биле осудувани, меѓу кои има и ликвидирани, без можност блиските да дојдат до пресудите. Од 2005 г. кога повторно се носеа укинатите членови од Уставниот суд, се донесе можноста и за семејствата на ликвидираниите кои, за жал, и сега се судираат со проблем кога бараат посмртница, односно неа не ја добиваат службено од органите. Тука треба да се најде некоја правна можност кон тие луѓе за да можат да ги остварат своите права, дали е тоа преку татко, мајка, итн."

Што овие луѓе всушност бараат од државата?

"Основата на нивната филозофија е прво државата да опстои и материјално да зајакне. Во принцип - додава Андонов - кога се носеше и Законот за политички затвореници, екминистерот за финансии, Никола Груевски, потенцира дека во однос на материјалните средства, колку и да побараме од државата за секој процес, таа не може да биде толку моќна да одговори. Пет-шест месеци одевме на терен и контактираме со луѓето за да го слушнеме нивниот став, кој беше идентичен со тој на Здружението - државата да продолжи да опстојува. Не ни е толку важно материјалното. За време на комунизмот луѓето имаа разни бенефиции, па и сега нивни наследници се сопственици на големи фирми и имаат политичка моќ, а политичките затвореници останаа без никаква можност за социјални и материјални права. Но, се надеваме дека како нормална држава која држи до законитостите кои сама ги носи, во иднина и ќе ги спроведува, така што таа категорија граѓани верува дека државата барем духовно ќе ги задоволи, а материјалното ќе го спроведе колку што е моќна."

Сепак, познавачите на приликите коментираат дека со овој закон во ист кош би се ставиле и балистите, и четниците и сите други жртви на минатиот режим во политичките и монтираните судски процеси, на кои времето минато во затворите ќе им се пресметува во ра-

ВИСТИНАТА ВО ЗБОРНИКОТ Е ПОТКРЕПЕНА СО ОРИГИНАЛНИ ДОКУМЕНТИ

ботен стаж... Дали е парадокс што подеднакво ќе се третираат оние кои се бореле за идеалите за самостојна македонска држава, но и тие кои се бореле против тоа?

"Не навлегуваме во тие политички интриги и потреби на политичките субјекти. Законот кој е донесен важи за борците од 1945 до 1990 г. не е дефиниран ниту по етнички, ниту по политички клуч, туку е донесен по сите меѓународни стандарди за правата на политичките затвореници. Во Зборникот граѓаните можат да прочитаат какви се пресудите на луѓето, зад кои стоиме. Вистината не ја измислуваме, таа е поткрепена со оригинална документација. Кажуваме дека тие се бореле за Македонија, иако од политички аспект, кога ги читате има една флоскула - на сите е додадено ВМ, но ниту 0,001 процент не го познавале Ванчо Михајлов, а на сите во пресудите им пишува дека се ванчомихајловици. Но, тоа било политичка потреба", објаснува Андонов.

Но, и ДУИ бара закон за отштета на политички затвореници од 1946 до 2007 г. Се најавува дека во изработката на законот за рехабилитација, покрај експерти ќе биде вклучен и претставник од овие политички затвореници.

"Не сум добил таква информација, но сепак треба да бидеме информирани доколку службите работат по таа проблематика. Ние не сме тие субјекти кои можат нешто да наметнат. Законот за политички затвореници треба да се имплементира, зашто постои, треба да му се даде шанса да заживее, па ќе се видат позитивните и негативните одредби, дали има потреба од дополнувања. Постои начин и во правните нормативи е утврдено како сè тоа да биде казниво како предмет, а политичките интриги и потреби остануваат на политичкиот субјект. Ние сме заинтересирани за Законот за политички затвореници на РМ, тој да се имплементира и нема потреба од рехабилитација, зашто ги опфаќа сите во државата, а секој според својата

пресуда дополнително ќе го даде своето барање до органите", потенцира координаторот на Здружението.

Во однос на Законот за отворање полициски досиеја Андонов вели:

"Побаравме целата граѓа која постои во тие служби да се префрли во Архивот на РМ, за граѓаните да можат изворно да ги користат за свои потреби. Директорот Зоран Тодоровски треба да каже дали во Архивот е префрлена целата граѓа. Многу наши членови ги подигнаа своите полициски досиеја и за краток период починаа заради револтот кога дознаваат дека најблискиот во кој имале доверба бил првиот кодош. Дали во тие досиеја се бришеле и додавале реченици, треба да кажат службите кои професионално се занимаваат со тоа".

Сепак, потенцира дека потомците на жртвите на поранешниот комунистички систем не треба да сносат никакви последици од постапките на родителите кои одговарале за самостојна Македонија во периодот на Југославија.

"Како нивни деца ги сносевме последиците во основното, средното образование како и за време на студиите, но и кога се вработувавме. Ги принудуваа луѓето да се зачленуваат во СКМ. Лично знам по себе затоа што кога завршив со студиите на ПМФ, немав шанси никаде да бидам вработен во органите на државата, поради мојот дециден став никогаш да не прифатам да бидам член на СКМ и КПЈ. Претседателот на Здружението на политички затвореници е мој родител и затоа прифатив како координатор да го водам Здружението. Не сакаме младите генерации да страдаат поради некоја фамилијарна грешка, а на нивните наследници да им се оствари правото како на секој друг граѓанин за сите бенефиции кои ги дава државата. Инаку, во Зборникот можеби има пропусти, но како Здружение сме тука за идните зборници, кои ќе бидат објавени под наша надлежност ивидувања", посочува Андонов.